

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Синицина В. Є.

студентка 3-го курсу

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ МЕЖІ МІЖ СВОБОДОЮ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ

Право на свободу вираження поглядів є одним із фундаментальних прав, закріплених у міжнародно-правових документах та національних конституціях. Зокрема, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод гарантує це право в статті 10, а Конституція України — у статті 34 [1]. Фактично, без свободи слова неможливе існування демократичного суспільства, разом з тим, законодавство може обмежувати свободу слова у виключних випадках, які стосуються надто важливих сфер життя суспільства за умови, що таке обмеження може принести користь всьому суспільству.

У контексті адвокатської діяльності свобода висловлювання набуває специфічного значення, оскільки адвокат виконує функцію захисника інтересів клієнта, представника в судовому процесі, учасника правосуддя. Водночас адвокатська діяльність супроводжується етичними зобов'язаннями: повага до гідності, конфіденційність, неупередженість, належна поведінка передбачені, як Правилами адвокатської етики (далі-ПАЕ) так і Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Аналізуючи положення ПАЕ звернемо увагу на статті 12, 12–1, 44, ст. 50, які, як прямо, так і опосередковано визначають стандарти поведінки адвоката у професійному середовищі та встановлюють морально-етичні орієнтири, покликані забезпечити повагу до адвокатської діяльності [2].

Проте, дані статті є мінімальним орієнтиром, які здебільшого звертають увагу на високі стандарти етичної поведінки, але не встановлюються реальних критеріїв для розуміння, яка поведінка є неправомірною [3].

Зокрема, згадані положення формують основу етичної поведінки адвоката як у професійній, так і в публічній сфері, наголошуючи на необхідності дотримання принципів тактовності, стриманості, коректності й поваги до колег, суддів та інших учасників процесу. У цьому контексті будь-які публічні висловлювання, що можуть принизити честь чи гідність іншого адвоката або завдати шкоди престижу адвокатури в цілому, розглядаються як порушення професійної етики та можуть мати наслідком дисциплінарну відповідальність відповід-

но до п. 3 ч. 2 ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4].

Переважно визначити, що саме слід вважати порушенням, а що — допустимою поведінкою, в розумінні законодавства, можливо на підставі наявної судової практики в рішеннях ЄСПЛ.

Як зазначено в публікації на сайті Національної асоціації адвокатів України: «Реалізація адвокатом права на свободу вираження поглядів повинна забезпечувати баланс між цим правом і захистом авторитету судової влади», — адже будь-які висловлювання адвоката, зокрема під час судового процесу чи у публічному просторі, мають відповідати принципам поваги до суду, не підривати довіру до правосуддя та не виходити за межі професійної етики [5].

В цьому контексті розглянемо рішення ЄСПЛ «Pisanski v. Croatia», «Моріс проти Франції» та «Багіров проти Азербайджану».

Так, у зазначеній справі «Багіров проти Азербайджану» (заяви № 81024/12 і № 28198/15) адвоката було позбавлено права на зайняття адвокатською діяльністю через критичні висловлювання щодо судової системи країни, зокрема щодо конкретного судді. ЄСПЛ наголосив, що належне функціонування судів неможливе без взаємоповаги між суддями та адвокатами, адже адвокати відіграють центральну роль як посередники між суспільством і судом. Разом із тим, адвокат, виконуючи свій професійний обов'язок, має право на певну частку критики, навіть різкої чи емоційної, якщо вона спрямована на захист прав клієнта, а не має на меті образу суду. ЄСПЛ підкреслив, що слід розрізняти допустиму критику та неповагу до суду: якщо висловлювання мають виключно образливий характер, санкція може бути виправданою; якщо ж вони є формою правової позиції — покарання суперечить статті 10 Конвенції [6].

Іншу грань проблеми показує справа «Pisanski v. Croatia» (2024 р.), у якій адвокат висловив критичні та емоційно забарвлені зауваження на адресу суду у своїй апеляційній скарзі. Попри метафоричний та саркастичний характер його висловлювань, вони не містили особистих образ і були спрямовані на критику правової позиції суду, а не конкретного судді. Хорватський суд наклав на адвоката штраф, але Асоціація адвокатів країни звільнила його від дисциплінарної відповідальності, визнавши, що його поведінка не порушила етичних норм, оскільки адвокат діяв в інтересах клієнта та не мав на меті припинення суду. ЄСПЛ фактично погодився з цим підходом і звернув увагу, що емоційна форма висловлювання адвоката не завжди дорівнює неповазі, якщо така форма впливає з контексту захисту прав клієнта [7].

У справі «Моріс проти Франції» ЄСПЛ також підкреслив особливу роль адвоката у системі правосуддя і зазначив, що адвокати мають

право публічно коментувати процес здійснення правосуддя, якщо така критика залишається в межах професійної етики та не спрямована на підриг авторитету суду. Таким чином, Суд встановив, що межа між допустимою критикою і порушенням професійної етики проходить саме там, де завершується суспільно значуща дискусія і починається особиста образа [8].

У висновку, аналіз положень законодавства, правил адвокатської етики та практики ЄСПЛ дозволяє чітко окреслити межу між допустимим висловлюванням адвоката та порушенням етичних стандартів.

Адвокат має право:

- вільно висловлювати свої погляди, зокрема критикувати судові рішення чи діяльність органів влади, якщо така критика має професійний характер, базується на фактах і переслідує суспільно значущу мету — захист прав клієнта або обговорення проблем судової системи;

- використовувати емоційно забарвлені вислови чи метафори, якщо вони не принижують конкретних осіб та не мають на меті зневагу до суду;

- брати участь у публічних дискусіях про стан правосуддя, дотримуючись принципів стриманості, тактовності та поваги до суду і колег.

Натомість не допускається:

- висловлення, що переходять межу професійної критики і набувають образливого або принизливого характеру щодо суддів, сторін чи колег;

- розголошення конфіденційної інформації, що становить адвокатську таємницю;

- звинувачення без доказів у корупції, упередженості чи некомпетентності суду;

- публічні заяви, які підривають авторитет судової влади або довіру до правосуддя.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Правила адвокатської етики : затверджені Звітньо-виборним з'їздом адвокатів 09.06.2017. URL: <http://surl.li/bvzhu>
3. Бондар І. В., Басюк Ю. М. Свобода вираження поглядів адвокатами: теоретико-прикладний аспект. *Наукові праці НУОЮА*. 2023. Том 32. С. 15—21. URL: <https://doi.org/10.32782/npnuola.v32.2023.2>
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Пацурковська О. Свобода вираження адвокатом поглядів у суді: практика ЄСПЛ. *Національна Асоціація Адвокатів України*. 05.09.2024. URL:

<https://unba.org.ua/publications/9474-svoboda-virazhennya-advokatom-poglyadiv-u-sudi-praktika-espl.html>

6. Рішення Європейського суду з прав людини у справі BAGIROV v. AZERBAIJAN (заяви № 81024/12 та №28198/15) від 25.06.2020. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-203166%22%5D%7D>
7. Рішення Європейського суду з прав людини у справі PISANSKI v. CROATIA (заяви № 28794/18) від 04 червня 2024 року URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-233985%22%5D%7D>
8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі MORICE v. FRANCE (заява № 29369 / 10) від 23.04.2015. URL: <http://surl.li/hfwab>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка *Кухнюк Дмитро Володимирович*

Скаблюк К. Ю.

студентка 3-го курсу

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ У АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблематика конфлікту інтересів в адвокатській діяльності є надзвичайно актуальною у сучасних умовах реформування правової системи України та становлення інституту адвокатури як важливого елементу забезпечення прав людини і громадянина. Від ефективності дотримання принципу уникнення конфлікту інтересів залежить не лише професійна репутація адвоката, а й рівень довіри суспільства до адвокатури в цілому. Сучасна адвокатська практика демонструє, що багатогранність професійних ситуацій може створювати передумови як для реального, так і для потенційного конфлікту інтересів, що потребує чіткого правового врегулювання та наукового осмислення. Попри те, що законодавство України, зокрема Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», визначає принцип уникнення конфлікту інтересів як один із ключових у професійній діяльності адвоката, у теоретичній площині це питання досі залишається недостатньо дослідженим. Існують дискусії щодо сутності поняття «конфлікт інтересів», його меж, форм прояву та критеріїв визначення, що вказує на потребу в подальшій науковій розробці даної теми. Враховуючи зростання вимог до етичних стандартів адвокатської професії, а також необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, вивчення механізмів запобігання конфлікту інтересів

Ніколаєнко М. О.

Роль адвокатської етики в професійній діяльності адвоката 490

Олійник М. І.

Проблемні аспекти дотримання принципу конфіденційності
в адвокатській діяльності 493

Платонова О. А.

Етичні аспекти визначення та сплати гонорару в адвокатській
діяльності 497

Самойлова Ю. О.

Професійна етика адвоката у протистоянні процесуальному
тиску з боку сторони обвинувачення 499

Синицина В. Є.

Актуальні питання дотримання межі між свободою вираження
поглядів та порушення правил адвокатської етики 503

Скаблюк К. Ю.

Конфлікт інтересів у адвокатській діяльності 506

Собко Є. В.

Проблемні аспекти відносин адвоката з клієнтами в умовах
воєнного стану 510

Стефанський М. А.

Адвокатська етика як фактор формування довіри до системи
правосуддя 513

Тарасенко М. Л.

Дисциплінарна відповідальність адвоката у цифрову епоху:
публікації у соцмережах та професійна репутація 517

Тарасова В. О.

Етичні дилеми адвоката під час розгляду справ, які викликають
суспільний резонанс 521

Храмченкова М. В.

Професійна етика адвоката у цифрову епоху: використання
онлайн-комунікацій та соціальних мереж 523

Чумак А. О.

Використання штучного інтелекту в адвокатській діяльності:
етичні та правові аспекти 526

Шевелєва К. Ю.

Використання соціальних мереж адвокатами: етичні межі
публічної комунікації 529